

PRIVREDNA KOMORA KANTONA SARAJEVO

PRIJEDLOG MJERA

**POSLOVNOG SEKTORA KANTONA SARAJEVO
ZA RJEŠAVANJE KLJUČNIH PROBLEMA
U PRIVREDI KS, FBIH I BIH**

Sarajevo, mart 2015. godine

U V O D

Razvoj privrede Bosne i Hercegovine pretpostavlja jasno definisanje makroekonomske politike zemlje, izgradnju pouzdanih organa i institucija koje će omogućiti realizaciju strateških razvojnih opredjeljenja, realan regulatorni okvir u kojem će se ti procesi odvijati i blagovremeno reagovanje na odstupanja od strateških opredjeljenja.

Na osnovu ocjena ukupnog društveno-ekonomskog stanja Bosne i Hercegovine, problema u odvijanju biznisa i potreba za pružanje snažnije podrške kompanijama u procesu stabilizacije i pridruživanja Evropskoj uniji, Privredna komora Kantona Sarajevo je pripremila pregled značajnijih mjera za otklanjanje ključnih barijera u odvijanju biznisa, a koje će ujedno poslužiti kao osnova za razgovore poslovnog sektora sa novoizabranim organima izvršne i zakonodavne vlasti na svim nivoima.

Prijedlozi i inicijative iz ovog dokumenta su i sastavni dio aktivnosti Komore u narednom periodu koje će se ostvarivati kroz partnerske odnose Komore i izvršnih i zakonodavnih organa u skladu sa Zakonom o privrednim komorama u Federaciji Bosne i Hercegovine i Pravilima za konsultacije u izradi pravnih propisa.

Važno je napomenuti da realizacija predloženih mjera zavisi od političke stabilnosti i spremnosti da se, bez obzira na političke opcije, kroz izvršne i zakonodavne organe jedinstveno djeluje, ali i pravne sigurnosti kao osnovne pretpostavke povoljnog poslovnog ambijenta (obezbjeđenje stabilnosti zakona i drugih propisa, obezbjeđenje sigurnosti u korištenju stečenih prava, dosljedno provođenje zaključenih ugovora, obezbjeđenje naplate potraživanja putem efikasnijeg djelovanja sudskih organa, i sl.)

Radi lakšeg praćenja, prijedlozi su svrstani prema nivoima odlučivanja:

- **PRIJEDLOZI ZA ZAKONODAVNE I IZVRŠNE ORGANE KANTONA SARAJEVO**

- **PRIJEDLOZI ZA ZAKONODAVNE I IZVRŠNE ORGANE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

- **PRIJEDLOZI ZA ZAKONODAVNE I IZVRŠNE ORGANE BOSNE I HERCEGOVINE**

A - MJERE IZ NADLEŽNOSTI KANTONA SARAJEVO

---

1. Donijeti novu razvojnu strategiju za period 2014.-2020. godine, s mjerama kojima bi se zaustavilo dalje produblјivanje krize, stabilizovala privreda i stvorile osnove za dalji razvoj.

U strategiji, čija je izrada u toku, je neophodno dati prioritet razvoju proizvodnih djelatnosti, a povećanje zaposlenosti definisati kao glavni strateški cilj. Posebno je važno definisati projekte iz oblasti javnih investicija, ali i druge za koje je moguće obezbijediti sredstva iz EU fondova. Također, paralelno sa donošenjem strategije donijeti i Zakon o izvršenju strategije, čime bi se svi sudionici provođenja strategije obavezali na njeno dosljedno izvršenje, što znači ostvarivanje planiranih strateških ciljeva.

2. Pokrenuti reforme u oblasti komunalne privrede

S obzirom na izuzetnu važnost i utjecaj komunalne privrede na ostali dio privrede u Kantonu Sarajevo pokrenuti reforme u oblasti komunalne privrede, s ciljem da komunalna preduzeća posluju na ekonomskim osnovama i efikasnije pružaju svoje usluge privredi i stanovništvu KS, te da se oslobode dosadašnjeg socijalnog faktora, a istovremeno da prestanu biti budžetski korisnici.

To se može riješiti na više načina, kao npr. kroz integrativne procese između komunalnih preduzeća, djelimičnom privatizacijom, primjenom Zakona o koncesijama i Javno-privatnom partnerstvu, te uvođenjem jedinstvenog sistema naplate komunalnih usluga.

Kanton Sarajevo bi trebao donijeti Program socijalnog zbrinjavanja za one koji nisu u mogućnosti podnijeti ekonomsku cijenu komunalnih usluga.

S obzirom na ogromne iznose dugovanja po osnovu komunalnih usluga predlaže se formiranje posebnog pravnog lica koje će se isključivo baviti naplatom na jednom mjestu svih komunalnih usluga koje su pružaju na području Kantona Sarajevo. Ovo podrazumijeva uvođenje novog sistema naplate svih režijskih troškova na jedinstven račun. Povećanjem naplativosti bi se povećala likvidnost preduzeća i veći stepen punjenja budžeta, što bi sa druge strane omogućilo i veće subvencioniranje ugroženih kategorija stanovništva.

3. Kontinuirano ukazivati na veći stepen političke stabilnosti i pravne sigurnosti, što bi otvorilo prostor za nove investicije. Investitorima nije dovoljna samo infrastruktura nego i pravna sigurnost te funkcionalna država u kojoj posluju.

4. Hitno rasteretiti privredu od raznih fiskalnih i parafiskalnih opterećenja, koje su u nadležnosti Kantona Sarajevo, a to se prvenstveno odnosi na administrativne i komunalne takse.

Visine administrativnih i komunalnih taksi potrebno je umanjiti kroz izmjene propisa općina i Kantona i time potpomoći razvoj privrede.

Iako preovladava mišljenje da su ingerencije lokalne zajednice svedene na minimum, poslovni sektor stoji na stanovištu da bi samo umanjem iznosa ovih taksi lokalna zajednica puno više dobila nego što to dobije kroz ovaj vid oporezivanja.

Karakter administrativne i komunalne takse je evidentno fiskalne prirode, međutim, ove takse bi trebale imati i razvojni karakter, što znači da se mora, istovremeno, voditi računa o tome koliko je pojedino parafiskalno opterećenje u funkciji stvaranja ambijenta za unosno poslovanje kompanija na području Kantona Sarajevo i privlačenja domaćih i stranih investitora.

5. Povećati efikasnost kantonalne i općinskih administracija, izvršiti njihovo smanjenje te svesti nivo javne potrošnje u realne okvire, uspostavljanjem uprave koja će biti u stanju da efikasnije odgovori na potrebe i interese privrednih subjekata i građana, po uzoru na moderne uprave u Evropi i svijetu.

Zapanjujući je podatak da je odnos zaposlenih u privredi i neprivredi u Kantonu Sarajevo 51,5:48,5 procenata, što je za realni sektor gotovo neodrživo. Ovakav administrativni aparat asimilira visok procenat budžetskih sredstava za funkcionisanje tako da nedovoljan dio sredstava budžeta preostaje za grantove privredi. Bez takvih podsticaja od strane vlasti ne može se očekivati veće zapošljavanje, niti značajniji zamah u privrednom razvoju.

Ova aktivnost, podrazumijeva i: smanjenje svih troškova javne uprave koji nisu u osnovnoj funkciji organa; preispitivanje plaćanja obaveza javnih preduzeća i drugih organizacija koje se dijelom finansiraju iz Budžeta, a koje ne daju adekvatne rezultate; striktno provođenje propisa iz radnih odnosa; usklađivanje njihovih primanja sa primanjima u privredi itd.

Razmotriti i mogućnost nove organizacije vlasti u Kantonu Sarajevo, odnosno smanjenju sa tri nivoa vlasti (Kanton, Grad, općina) na jedan nivo. Postoje mišljenja da bi se Kanton Sarajevo mogao organizovati kao jedna općina, čime bi se višestruko smanjio administrativni aparat u KS, izbjegnula dupliranja nadležnosti i podigla efikasnost državne administracije na maksimalan nivo.

6. Održati zamah investicione aktivnosti u Kantonu Sarajevo.

Privreda Kantona Sarajevo na početku 2015. godine je u vrlo teškoj situaciji i poslovni sektor naglašava potrebu zadržavanja i intenziviranja investicionih aktivnosti, s obzirom da se ekonomski problemi ne mogu rješavati zastojećima i ograničenjima privrednog razvoja i potrošnje, nego razvojnim konceptom.

To se posebno odnosi na javne investicione projekte iz oblasti saobraćajne infrastrukture i energetike, a zatim na investicije za proizvodnju hrane i sirovina za prehrambenu industriju, te strateške oblasti privrede (metaloprerađiva, drvoprerađiva, turizam, i dr.). U tom pravcu treba realizirati i javne radove u Kantonu Sarajevo.

7. Intenzivirati dalji razvoj industrijskih zona i poslovnih inkubatora

S ciljem intenziviranja industrijske proizvodnje, većeg priliva direktnih stranih investicija, stvaranje pogodnosti za preseljenje određenih proizvodnji iz EU i drugih industrijski razvijenih zemalja, neophodno je ubrzati razvoj industrijskih zona i poslovnih inkubatora te intenzivirati njihovo infrastrukturno opremanje i ustupanje proizvodnim kompanijama pod što povoljnijim uvjetima, po uzoru na pojedine zemlje Evropske unije.

8. Podsticati efikasniju uspostavu privatnog i javnog partnerstva

Realizaciju pojedinih investicija usmjeravati putem ovog oblika partnerstva. Ukoliko postoje prepreke za implementaciju Zakona i drugih propisa iz ove oblasti inicirati njegovu dogradnju.

9. Inicirati aktivnosti na pripremi projekata s ciljem korištenja sredstava evropskih fondova podrške, lokalnom i regionalnom ekonomskom razvoju.

Za pristup sredstvima iz evropskih fondova podrške privrednom i infrastrukturnom razvoju lokalne zajednice i/li regiona neophodno je imati pripremljene projekte, ekonomski opravdane i finansijski efikasne.

10. Izdvojiti najmanje 5% Budžeta Kantona za povoljno kreditiranje izvozno orijentisanih (posebno proizvodnih) preduzeća sa sjedištem u Kantonu Sarajevo.

Sredstva bi se koristila i za podršku izvoznicima kroz različite mjere podsticaja i subvencija uvoznih materijala, energenata, regresiranja kamata i dr.

Izvršiti koncentraciju sredstava iz Budžeta namijenjenih za investicije i iz tih sredstava finansirati strateške projekte od značaja za razvoj Kantona. Prioritetne projekte izabrati putem stručne javne rasprave u organima Kantona i Privrednoj komori Kantona Sarajevo.

11. Nacrt budžeta Kantona blagovremeno dostavljati poslovnom sektoru, putem Komore.

Na ovaj bi način, poslovni sektor Kantona, putem Komore, predlagaču Budžeta mogao uputiti svoje primjedbe i sugestije u kreiranju razvojne funkcije budžeta.

Da to sada nije slučaj, primjer su izdvajanja za poljoprivredu, koja su zakonski regulisana, i gdje se godinama ne poštuju utvrđena procentualna izdavajanja za podsticaj ove oblasti.

12. Formirati ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu na nivou Kantona.

Formiranje ovog ministarstva bi se provelo na način da se postojeći odjeli u Ministarstvu privrede Kantona, kojima je nadležnost poljoprivreda, prehrambena industrija, šumarstvo i vodoprivreda, transformišu u novo ministarstvo, čime se isključuje povećanje postojeće administracije, a dobija na njenoj efikasnosti.

13. S ciljem suzbijanja monopolističkog djelovanja i nelojalne konkurencije na tržištu upućivati više inicijativa i zahtjeva Konkurencijskom vijeću Bosne i Hercegovine radi povećanja nadzora nad tržištem, i, u skladu s tim obezbjeđenje striktno primjene odredbi Zakona o konkurenciji.

Na tržištu Kantona Sarajevo, ali i cijele Bosne i Hercegovine prisutni su problemi uzrokovani nelojalnom konkurencijom u gotovo svim oblicima privređivanja, te je iz tih

razloga neophodno povećati rad nadležnih organa na povećanju kontrole zakonitosti rada poslovnih subjekata.

14. Unaprijediti postojeće stimulatívne mjere za domaće proizvođače, uz obezbjeđenje kreditnih sredstava za preduzeća, uz minimalnu kamatnu stopu i maksimalan grejs period, naročito za kredite namijenjene proizvodnji i zapošljavanju.

15. Pružiti podršku razvoju građevinske operative kroz uspostavu pravnog okvira u KS, FBiH i državi, koji će biti usaglašen sa regulativom kakva postoji u susjednim i razvijenim zemljama Evrope, a kojom bi se dala podrška domaćim građevinskim preduzećima da budu nosioci, a ne podizvođači poslova u zemlji.

Činjenica je, da je bh. tržište otvoreno tržište, ali se, u uvjetima krize moraju obezbijediti mjere podrške i takvi uvjeti od strane Vlade FBiH i države, da se, kako to sada rade i druge zemlje, uposle kapaciteti i radna snaga prevashodno, domaćih kompanija i spase prisutni kapaciteti i postojeća radna mjesta.

U protivnom građevinarstvo će izgubiti radna mjesta što je prijetnja da ova privredna djelatnost postane generator smanjene ekonomske aktivnosti i još veće nezaposlenosti.

16. Pružiti podršku jačanju domaće privrede kroz promovisanje domaćih proizvoda i razvijanje svijesti kod proizvođača i davaoca usluga o značaju brendiranja i ulaganja u marketing.

Prilog ovom je i činjenica da strana roba i dalje dominira bh. trgovačkom mrežom, te da se svega 10% do 15% odnosi na domaću robu. Ovo je dobrim dijelom i rezultat nedovoljne educiranosti domaćih proizvođača o značaju marketinškog djelovanja. Osim činjenice da ne postoji svijest o potrebi reklamiranja, problem predstavlja i činjenica da se nedovoljno ulaže u brendiranje domaćih proizvoda. Ukoliko domaći proizvođači nisu svjeni da navedene aktivnosti predstavljaju ulaganje, a ne dodatni trošak, ne može se očekivati značajnije povećanje potrošnje domaćih proizvoda.

17. Sistemski riješiti usklađivanje nastavnih planova obrazovanja sa potrebama privrede tako da nadležna ministarstva, u saradnji sa privrednim komorama i akademskom zajednicom treba da vode ukupan proces usklađivanja obrazovnih planova i programa obrazovanja kadra sa potrebama tržišta radne snage, odnosno iskazanim potrebama poslodavaca. To bi trebala biti stalna i koordinirana aktivnost nadležnih ministarstava.

U Kantonu Sarajevu postoji nedostatak adekvatnog tržišta radne snage. Pored rada na crno, prisutna je neusklađenost sistema obrazovanja kadra sa stvarnim potrebama privrede, što prouzrokuje, s jedne strane školovanje visokoobrazovnog kadra za službe za zapošljavanje, a s druge strane privredni subjekti ne mogu obezbijediti potreban kadar, te ga moraju dodatno školovati i osposobljavati.

18. Potrebno je sačiniti set mjera u fiskalnoj politici, koje će obezbijediti finansijsku disciplinu u trošenju budžetskih sredstava i spriječiti dalja eventualna opterećenja privrednih subjekata u slučajevima elementarnih i drugih nesreća.

Novo stanje u kojem se nalazi BiH, nakon katastrofalnih poplava i pokretanja klizišta, zahtijeva radikalne promjene u fiskalnoj politici. Mnoge firme koje su u proteklom periodu pretrpile velike štete nisu bile u mogućnosti izmirivati svoje obaveze prema državi pa se taj teret poreskih opterećenja prenio na ostale subjekte.

19. Privrednim komorama i komorskom organizovanju treba dati poseban značaj s obzirom na njihovu ulogu u objedinjavanju privrednih subjekata, pružanju podrške privrednim subjektima i izražavanju njihovih interesa radi poboljšanja uvjeta privređivanja.

***B - MJERE IZ NADLEŽNOSTI
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE***

---

1. Donijeti novu razvojnu strategiju na nivou FBiH do 2020. godine, s mjerama kojima bi se zaustavilo dalje produblјivanje krize, stabilizovala privreda i stvorile osnove za dalji razvoj.

U strategiji dati prioritet razvoju proizvodnih djelatnosti, a povećanje zaposlenosti definisati kao glavni strateški cilj. Posebno je važno definisati projekte iz oblasti javnih investicija, ali i druge za koje je moguće obezbijediti sredstva iz EU fondova. Također, paralelno sa donošenjem strategije donijeti i Zakon o izvršenju strategije, čime bi se svi sudionici provođenja strategije obavezali na njeno dosljedno izvršenje, što znači ostvarivanje planiranih strateških ciljeva.

2. Rasteretiti privredu po osnovu poreza, doprinosa i drugih izdvajanja.

- Važno je napomenuti da u naučnim i stručnim krugovima sve više preovladava mišljenje da parcijalna rješenja u domenu fiskalne politike ne mogu dati odgovarajući rezultat, nego samo sveobuhvatna poreska reforma koja bi značajan dio fiskalnog opterećenja zarada prebacila na oporezivanje potrošnje. Poreskom reformom bi se radikalno promijenio sadašnji sistem poreza i doprinosa s ciljem rasterećenja privrede, povećanja konkurentnosti i izvozne sposobnosti domaćih firmi, bržeg privlačenja investicija (stranih i domaćih), bržeg osnivanja novih privrednih subjekata, bržeg zapošljavanja i sigurnijeg finansiranja budžeta i socijalnih fondova. Ekonomska analiza sugerise da bi poreska reforma vodila efikasnijoj raspodjeli resursa, stimulisalo bi se zapošljavanje i proizvodnja, dok bi se destimulisali potrošnja i uvoz. Promjena poreskog sistema bi pomogla da se ublaže najveće makroekonomske neravnoteže bh. ekonomije, a to su visok trgovinski deficit, visok nivo potrošnje i nizak nivo investicija. Prebacivanjem poreskog tereta sa oblasti najviših poreskih utaja (zarade) na oblast gdje je najteže vršiti poreske utaje (PDV), automatski bi se smanjio obim sive ekonomije i zaštitili bi se privredni subjekti koji posluju u legalnim tokovima od neloyalne konkurencije, sklone poreskim utajama.
- *Razmotriti mogućnost ukidanja poreza na dobit na period od 5 godina, dok se u državi ne stvore bolji uslovi za poslovanje.*

Ovom mjerom bi se održala postojeća proizvodnja i izvoz, te povećalo zanimanje investitora da ulažu u nova radna mjesta. Povećanjem broja privrednih subjekata i broja zaposlenih obezbijedili bi se novi budžetski prihodi koji bi nadoknadili sadašnje prihode od poreza na dobit. Trenutna situacija se dodatno usložnjava, što najbolje ilustruje podatak da su rashodi povećani za 30%, dok je istovremeno procenat prihoda smanjen za približno isti procenat. Ukoliko bude političke volje, moguće su brze promjene u mnogim indikatorima koji čine poslovni ambijent, čime bi se privukla strana ulaganja. Bez stranih i domaćih investicija neće biti ni značajnijeg pomaka u stvaranju novih radnih mjesta!

- Razmotriti mogućnost da preduzeća koja minimalno 50% svoje ukupne proizvodnje izvoze, budu oslobođena ili subvencionirana za plaćanje poreza i doprinosa za 50%.
- Izmijeniti način obračuna *parafiskalnih* izdataka, koji za osnovicu imaju ukupan prihod, koje, *zbog ovakvog načina obračuna*, značajno opterećuju privredu, a što nije slučaj u razvijenim ekonomijama EU i svijeta.

3. Hitno pokrenuti mjere u borbi protiv galopirajućeg rasta nelikvidnosti privrednih subjekata, te pokušati osloboditi dio zarobljenih sredstava u neriješenim dužničko-povjeralačkim odnosima, putem multilateralne kompenzacije.

Ukoliko bi se naprijed navedeno realiziralo oslobodila bi se značajna obrtna sredstva, povećalo bi se međusobno povjerenje partnera u biznisu i novih sudionika u biznisu, te ako bi u narednom periodu došlo do odgovarajuće političke stabilnosti, realno bi bilo očekivati povećanje interesa za investicije i povećanje investicione sposobnosti domaće privrede. Ovim bi se na najbolji način valorizovali svi uloženi napori u pravcu poboljšanja uvjeta privređivanja, a to bi se pozitivno odrazilo, prije svega na povećanje proizvodnje i usluga, smanjenje deficita u robnoj razmjeni sa inostranstvom, osnivanje i otvaranje novih privrednih subjekata, povećanje opće potrošnje, a time i povećanje dotoka budžetskih prihoda iz osnove poreskih prihoda.

Između ostalog, implementirati doneseni Zakon o finansijskoj konsolidaciji privrednih društava u Federaciji Bosne i Hercegovine.

4. Pristupiti reformi javne uprave i socijalnog sektora.

U tom pravcu neophodno je:

- a. uspostaviti strogi nadzor nad javnim sektorom s ciljem smanjenja neproizvodne potrošnje;
- b. svesti javnu potrošnju u realne okvire kroz racionalizaciju državne uprave;
- c. budžetski deficit ne namirivati iz prodaje imovine i putem ino-zaduženja, već smanjenjem troškova i racionalizacijom budžetske potrošnje;
- d. otkloniti nesrazmjer u propisima i stvarnim mogućnostima izvršenja općih kolektivnih ugovora;
- e. vršiti usklađivanje plaća u javnom sektoru sa kretanjima u privredi.

5. Nastaviti sa reformom pravosuđa.

Formiranjem odjeljenja za privredno sudovanje, na zahtjev poslovnog sektora, je učinjen značajan pomak u rješavanju privrednih sporova, ali je to nedovoljno i iziskuje sistemsko rješenje. U okviru reforme pravosuđa, kao prioriteta nameću se:

- Osnovati posebne trgovačke sudove ili privredne sudove, gdje bi se rješavali isključivo sporovi u oblasti poduzetništva-realnog sektora.
- Pristupiti izmjeni propisa iz obligacionog, parničnog i izvršnog postupka. Sudovi su pretrpani sporovima „male vrijednosti“ i to isključivo javnih preduzeća u državnom vlasništvu, te bi se ovom naplatom potraživanja trebala baviti Agencija čije bi finansiranje trebala vršiti ta ista javna preduzeća, jednostavniji zakonski propisi i nadležnost jednog suda.
- Omogućiti naplatu takse tek po okončanju spora i dokazu o provedenom izvršenju. Na osnovu dosadašnjeg iskustva, više od 90% tuženih su firme koje su propale, tj. ugašene i unaprijed se zna da se nikada neće naplatiti sporno potraživanje.
- Uvesti posebne naknade za hitne sporove.
- Osposobiti sudove i povećati broj sudija i stručnih saradnika kako bi se smanjio broj zaduženih predmeta po sudiji što bi dovelo do bržeg i efikasnijeg okončanja postupka.
- Upoznati i edukovati strane o postupcima medijacije, arbitraže i drugih alternativnih načina rješavanja sporova i drugo.

6. Nastaviti proces pojednostavljenja procedure registracije privrednih društava i dobijanja raznih dozvola.

U pravcu podizanja konkurentnosti ulaganja u domaću privredu, moraju se i dalje činiti naponi da se pojednostave postupci registracija preduzeća i dobijanje raznih dozvola, prvenstveno dozvola za građenje i slično. Vrlo je važno razmotriti mogućnost prenosa poslova registracije privrednih subjekata na privredne komora, zašto postoje izuzetno uspješni i pozitivni primjeri u nekim od zemalja EU.

7. Formirati ministarstvo građevinarstva na nivou FBiH.

Formiranje ministarstva bi se provelo na način da se iz postojećih ministarstava Vlade FBiH-Ministarstva energije, rudarstva i industrije, te Ministarstva prostornog uređenja, izdvoje dosadašnje službe ili odjeli koji su se bavili građevinarstvom i njegovom problematikom. Osnovni cilj: planiranje, praćenje razvoja, te sistemsko rješavanje problematike građevinarstva, kao generatora razvoja niza drugih privrednih oblasti. Također, potrebno je što hitnije donijeti zakon o građevinarstvu na nivou FBiH.

8. Striktno primjeniti zakonske odredbe o procentualnoj visini izdvajanja sredstava budžeta za novčane poticaje razvoju privrede, obezbjeđujući punu transparentnost njihovog trošenja.

9. Konkretnim podsticajnim mjerama osigurati realizaciju investicionog ciklusa, posebno u sljedećim oblastima:

- razvoj saobraćaja i saobraćajne infrastrukture,
- razvoj proizvodnje energije na bazi domaćih izvora,
- razvoj poljoprivrede i sela kao područja proizvodnje hrane i sirovinske osnove za prerađivačku industriju,
- razvoj prerađivačke industrije na bazi domaćih sirovina,
- razvoj turizma,
- razvoj malih i srednjih preduzeća.

Naglašena je potreba urgentnog djelovanja svih nivoa vlasti kako bi se obezbijedio nastavak svih započetih radova iz programa javnih investicija, kako na nivou FBiH tako i na nivou lokalnih zajednica.

Mogući izvori sredstava:

- slobodna sredstva Centralne banke Bosne i Hercegovine (iznad emisije KM);
- oročeni depoziti javnih preduzeća, koji bi se, dopunom postojeće zakonske regulative, vezane za poslovanje banaka, trebali deponovati kod državnih banaka i koji bi činili kreditni fond za finansiranje kapitalnih razvojnih projekata
- emisija obveznica;
- dio budžeta (racionalizacija javne uprave);
- sredstva od privatizacije državnog kapitala i poreznih viškova;
- zaduženje (po osnovu dobiti firmi u većinskom državnom vlasništvu),
- uspostavljanje i podsticanje partnerstva privatnog i javnog ulaganja,
- korištenje koncesije kao forme realizacije investicija (energetski sektor, telekomi, putna i komunalna infrastruktura),
- aplikacije na projekte koji se finansiraju iz sredstava EU fondova, Svjetske banke, EBRD i drugih međunarodnih izvora;

- stvaranje ambijentalnih (političkih i ekonomskih) uvjeta koji bi ponukali strane kompanije EU i drugih razvijenih zemalja na preseljenje određenih proizvodnji u FBiH i BiH. U tom pravcu intenzivirati dalji razvoj industrijskih zona, otvaranje poslovnih inkubatora i tehno-parkova, te njihovo infrastrukturno opremanje i ustupanje proizvodnim preduzećima pod povoljnim uslovima;

10. Podsticanje rasta i razvoja, posebno izvozno orijentisanih preduzeća, putem:

- kredita sa povoljnom kamatnom stopom (putem Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine);
- uvođenja podsticajne cijene električne energije kada su u pitanju strateški potrošači, posebno izvoznici;
- otkupa dijela potraživanja izvoznika;
- smanjenja poreza i doprinosa (za one koji minimalno 50% svoje proizvodnje izvoze);
- stimulisanja proizvodnje više faze prerade i proizvoda kojima se supstituiše uvoz;
- regulisanja pitanja snabdijevanja prerađivačke industrije sa dovoljnom količinom domaćih sirovina neophodnih za proizvodnju, a potom dozvoliti njihov dalji plasman;
- izgradnje i dogradnja sistema tehničke infrastrukture za analizu i utvrđivanje usklađenosti proizvoda sa kriterijima i standardima EU, za izgradnju novih i akreditiranje postojećih laboratorija za ispitivanje kvaliteta gotovih proizvoda, sirovina, materijala i gotovih proizvoda, i dr.;
- izgradnje zakonskih instrumenata koji će obezbijediti usmjeravanje poreznih viškova u razvojne projekte umjesto u potrošnju;
- efikasne kontrole uvoza radi sprečavanja nelojalne konkurencije uvozne robe kroz kontrolu kvaliteta uvozne robe uz primjenu legalnih mjera zaštite domaće proizvodnje (posebno od damping cijena);
- eliminisanja svakog oblika diskriminacije i monopola između privrednih subjekata koji proizlaze iz strukture vlasništva kapitala ili drugih razloga, bilo da je riječ o javnom ili privatnom sektoru;
- uvođenja stimulacija za primjenu novih tehnologija koje će obezbjeđivati razvoj proizvodnji zasnovanih na znanju i inovacijama i većeg učešća dodane vrijednosti u proizvodui/usluzi.

11. Kadrovski osposobiti organe inspeksijskog nadzora i pojačati nadzor na tržištu.

12. Objedinjavanje poslovnog sektora kroz komorski sistem.

Za državne organe je svrsishodnije i racionalnije komunicirati sa privrednim subjektima putem jedne asocijacije, a dosadašnja praksa je potvrdila da su komore najprihvatljiviji zastupnik interesa privrede u funkciji partnerstva prema izvršnoj vlasti u izgradnji privrednog sistema i unapređenja rada i poslovanja, kako je to slučaj u svim razvijenim zemljama tržišne privrede.

Za privredu je neophodno dodijeliti komorskom sistemu znatna ovlaštenja, po uzoru na komorske sisteme evropskih zemalja a posebno zemalja EU. Time bi se postigla efikasnost rada privrednih subjekata, jer bi komore bile centar za izdavanje svih neophodnih ovlaštenja i dokumenata.

Neophodno je uključiti komorski sistem, posredovanjem u formiranju konzorcija, posebno kada su u pitanju konzorciji zajedničkog nastupa kompanija iz Federacije BiH i Republike Srpske. BH konzorciji dobivaju na značaju osobito na kapitalnim projektima kao što su izgradnje autoputeva, energetskih kapaciteta, željezničke infrastrukture i sl. Zbog navedenog, nameće se neophodnost izmjene Zakona o privrednim komorama u Federaciji Bosne i Hercegovine u smislu vraćanja obaveznosti članstva u Komori.

C – MJERE IZ NADLEŽNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

---

1. Ubrzati postupke u ispunjenju obaveza Bosne i Hercegovine iz Sporazuma o stabilizaciji i približavanju EU i za sticanje statusa kandidata za članstvo u EU.

Predstavnike poslovnog sektora intenzivnije uključiti u pregovaračku aktivnost sa EU. Nadležni organi i privredne komore trebaju stalno i koordinirano raditi na osposobljavanju kompanija za poslovanje na tržištu EU u skladu sa direktivama EU, a posebno u pogledu usklađenosti proizvoda sa propisima o sigurnosti proizvoda koji su na snazi u EU.

2. Postići politički konsenzus u izgradnji makroekonomske politike Bosne i Hercegovine i donijeti novu razvojnu strategiju na nivou BiH do 2020. godine, s mjerama kojima bi se stabilizovala privreda i stvorile osnove za dalji razvoj.

3. Kreirati zakonsku regulativu, kojom će se obezbijediti formiranje ključnih državnih institucija od interesa za privredu.

4. U skladu sa Općim okvirnim Sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini, osnovati javna preduzeća na nivou Bosne i Hercegovine za ceste, željeznice, luke, energetiku, poštanske i komunikacijske usluge, i dr.

5. Aktivirati slobodna sredstva Centralne banke Bosne i Hercegovine i usmjeriti ih, putem razvojnih banaka, za podršku privredi.

Neophodno je poduzimati i druge mjere koje se odnose na upravljenje kreditima i kreditnim rizicima.

6. Povećati garantni iznos štednje građana, prilagođavajući ga garantnom iznosu u zemljama regije.

7. Izvršiti izmjene i dopune zakona iz nadležnosti organa Bosne i Hercegovine u smislu njihovog prilagođavanja potrebama i interesima bh privrede, posebno izvozno orijentisane.

To se, prije svega odnosi na:

- Donijeti jedinstveni Zakon o privrednim društvima, čime bi se, između ostalog, stvorio jedinstveni ekonomski prostor u BiH
- Zakon o akcizama, u kojem su učinjena određena poboljšanja. Međutim, u cilju zaštite domaće proizvodnje, neophodno je povećati akcize za uveznu robu jer uvoznici prikazuju nerealnu, nižu nabavnu cijenu akcizne robe čime direktno ugrožavaju domaće proizvođače ovih proizvoda. Ova mjera podrazumijeva i snažniju kontrolu uvoza.
- Pokrenuti inicijativu za izmjenu Zakona o porezu na dodanu vrijednost kojom bi se omogućilo plaćanje PDV-a po naplati potraživanja, kao i ukidanja prava na odbitni PDV za fakture koje nisu plaćene. Ova mjera bi poboljšala likvidnost privrednih subjekata i podstakla očuvanje radnih mjesta, posebno u sektoru malih i srednjih preduzeća koja treba da budu pokretač privrednog razvoja. S obzirom da je nelikvidnost privrednih subjekata jedan od najvećih problema naše privrede, nužno je poduzeti sve aktivnosti koje će doprinijeti rješavanju ovog problema.

Ukidanjem prava na odbitni PDV za fakture koje nisu plaćene izbjegće se mogućnost manipulacije kod privrednih subjekata koji ostvaruju koristi kroz odbitni PDV, oštećuju budžet, a također ugrožavaju poslovanje svojih dobavljača i ostalih privrednih subjekata u tom lancu.

Neophodno je uvesti i diferencirane stope PDV-a, tako da se za osnovne prehrambene proizvode, dječju hranu, lijekove, ortopedska pomagala, (invalidske proteze, kolica, očne proteze, dioptrijske naočale, kontaktna leća i sl.), izdavačko-grafičku djelatnost (knjige i sl.), informatičku opremu (IKT oprema) koja se koristi za potrebe obrazovanja u akademskoj zajednici (osnovne i srednje škole i univerziteti), uvede stopa od 5% do 7%, a za ostale proizvode da se uvede jedinstvena stopa od 23%.

Grubom računicom došlo se do saznanja da bi se na ovaj način obezbijedio novi prihod od PDV-a, cca 470 miliona KM. Većina zemalja u regionu, uz opštu ili standardnu, primjenjuje i niže stope za pojedine proizvode što se pokazalo opravdanim.

- Zakon o javnim nabavkama. Posebnu pažnju prilikom primjene ovog zakona obratiti kod raspisivanja javnih tendera-ispunjavanju svih uvjeta prije objave tendera.
- Zakon iz oblasti vanjskotrgovinskog poslovanja i carina, u smislu izjednačavanja tretmana domaćeg i ino-ulagača, uspostavljanja mehanizama zaštite domaćeg tržišta od nekontrolisanog uvoza i izvoza, nelojalne konkurencije, lobiranja i dampiških cijena i dr.

8. Stvoriti zakonski okvir kojim bi se depoziti javnih kompanija držali u bankama sa državnim ili većinskim državnim kapitalom. To bi bio osnov za povoljno finansiranje većih razvojnih projekata bh kompanija, a posebno izvoznica.

9. Izgraditi sistem tehničke infrastrukture za analizu usklađenosti proizvoda sa standardima i kriterijima Evropske unije.

U okviru ove aktivnosti, neophodno je poboljšati kapacitete za provođenje procesa akreditacije (izgradnja laboratorija za ispitivanje i kalibraciju, formiranje tijela za inspekcije i certificiranje, i dr.).

Inicirati uvođenje legalnih mjera zaštite domaće proizvodnje po osnovu primjene Sporazuma CEFTA, koje koriste i druge zemlje potpisnice.

10. Intenzivirati aktivnosti na promociji domaćih proizvoda u inozemstvu i proširivanju izvoza na šira tržišta.